

ලක්දිව ලේඛන කලාවේ ආරම්භය සහ ග්‍රන්ථ සංස්කරණය පිළිබඳ හැඳින්වීමක්

ආචාර්ය දිවුලපැලැස්සේ විමලානන්ද හිමි

ලක්දිව පුස්තකාල ලේඛනයේ ආරම්භය

ක්‍රිස්තු පූර්ව 06 වෙනි සියවසේ පටන් මෙරට පුස්තකාල ලේඛනයේ ආරම්භය සිදු වී තිබූ බව දීපවංස, මහාවංස ආදී ඓතිහාසික සාහිත්‍යමය සාධකයන්ට අනුව විශ්වාස කෙරේ. විජය රජු මෙරටට පැමිණ ජනාවාස පිහිටුවීමේ පුරාවෘත්තීන්ට අනුව ස්වකීය අභිෂේකය ලක්දිව දී සිදුකිරීම සඳහා මධුරාපුර පඬි රජුගේ දියණිය කැඳවාගෙන එන ලෙස පඬි රජුට ලේඛනයක් යවනු ලැබිණ.¹ එයට ප්‍රතිචාර වශයෙන් සිය දියණිය වූ හද්දකච්චායනා කුමරිය ලේඛනයක් සමඟ විජය කුමරු වෙත එවනු ලැබිණ.² ක්‍රි.පූ. 04 වෙනි සියවසේ අභය රජු පණ්ඩුකාභය කුමරුට රහසය ලිපියක් යවනු ලැබිණ.³ මෙම සෑම අවස්ථාවක දී ම 'ලේඛ' යනුවෙන් දක්වන්නට වූයේ ලේඛනයයි, ලියවිල්ලයි හෙවත් හසුන්පතයි. මෙම ලිපි ගනුදෙනුව සිදුකළ ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ නිශ්චිතව කිව නොහැකි වුව ද පුස්තකාල ස්වභාවයෙන් යුක්ත ලේඛන විශේෂයක් බැව් සිතිය හැකිය. ක්‍රි.පූ. 03 වෙනි සියවසේ මහින්දාගමනයෙන් පසු මෙරට ලේඛනය වඩා ස්ථාපිත විය. එනම් මිහිඳු හිමියන් සමඟ මෙරටට රැගෙන ආ පෙළ දහම සහ අට්ඨකථා සාහිත්‍යය පදනම් කර ගෙනය. පෙළ දහම ලිඛිත සාහිත්‍යයක් වශයෙන් හෝ වාචනා මාර්ගයෙන් රැගෙන එන ලද්දේ දැයි නිශ්චිතව කිව නොහැකි බැව් විද්වතුන්ගේ පෙන්වාදීමයි.⁴ මෙසේ මගධ බසින් රැගෙන ආ අට්ඨකථා සහිත පෙළ දහම දීපවාසීන්ගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා නැවත හෙළ බසට නඟන ලද බැව් ක්‍රිපිටක අට්ඨකථා මූලාරම්භයේ දීම සඳහන් කෙරේ.

'අත්ථප්පකාසනත්ථං අට්ඨකථා ආදිතො වසීසතෙහි,
 පඤ්චහි යා සංගීතා අනුසංගීතා ච පඤ්චහි.
 සීහලදීපං පන ආහතාථ වසීනා මහාමහින්දන්ථෙරෙන,
 ධම්මා සීහල භාසං දීපවාසීනමත්ථාය.

අපනෙන්වාන තතොහං සීහලභාසං මනොරමං භාසං,
තන්තිසානුවච්චිකං ආරොපෙන්තො විගත දොසං.⁵

ක්‍රි.ව. 05 වෙනි සියවසේ බුද්ධසෝභාවාරීන් විසින් පාලි අට්ඨකථා රචනයට මූලාශ්‍රය කර ගනුයේ මෙම හෙළධ්‍රැව සමූහයයි. මෙම ඓතිහාසික සාහිත්‍යමය ප්‍රවෘත්තීන්ට අනුව ක්‍රි.පූ. 06වෙනි සියවසේ සිටම මෙරට ලේඛන කලාවක් පැවැති බවට සාධක හමුවේ. අනතුරුව ලේඛන කලාව ව්‍යාප්ත වනුයේ මහින්දාගමනයත් සමඟ ලක්දිව වැසියන් බුදුදහම වැළඳ ගැනීමේ පටන්ය. එසමයේ සිට ගල්ලෙන්, වන සෙනසුන් වාසස්ථාන වශයෙන් සකස්කර පිදු බව සඳහන් කරමින් ලියවුණු සෙල්ලිපි හමුවීමෙන් ඒ බැව් වඩාත් පැහැදිලිය. ශිලා ලේඛන හැරුණු කොට ද්‍රව්‍යමය ලේඛන වර්ගයක් ද හුවමාරු වී ඇති බව මූලින් දැක්වූ ප්‍රවෘත්තීන්ගෙන් ද හෙළි වේ. බෙහෙවින් ඒවා පුස්තකොළ ම වියහැකි බැව් පිළිගත හැකි අතර කාලයාගේ ඇවෑමෙන් විනාශයට පත්වන්නට ඇත.

උත්තිය කුමරු කැලණියේ විසූ රජුගේ බිසවට හික්ෂුවකගේ වෙස්ගත් පුද්ගලයෙකු අතේ රහස් ලිපියක් යැවූ බැව් සඳහන් වේ. දුටුගැමුණු කුමරු රුහුණේ සිට සිදුකළ ලිපි ගනුදෙනු පිළිබඳ ද⁶ වට්ඨගාමිණී අභය රජු කුපික්කල (කුන්ටික්කල) විහාරයේ වැඩ සිට මහාතිස්ස තෙරුන්ට වැටකෙයි (කෙතකී) පතක ලියා අභයගිරි විහාරය පවරා දෙන බව පවසමින් යැවූ පුවතක් පිළිබඳව ද මහාවංසයේ සඳහන් වේ.⁷ මෙම ඉතිහාසමය ප්‍රවෘත්තීන්ට අමතරව ඉතා වැදගත් ම සිදුවීම වනුයේ වට්ඨගාමිණී අභය නිරිඳුන්ගේ රාජ්‍ය සමයේ අටුවා සහිත තෙවලා බුදු දහම පොත්වල ලියවීමයි.⁸ එහි 'පොත්පකෙසු ලිඛාපසු' යනුවෙන් අර්ථවත් වූයේ පුස්තකොළ හෙවත් තල්පත් විශේෂයකම ලියා තැබූ බවයි. එසේම රජතුමාට තල්පත් මණ්ඩපයක් ඒ සඳහා සිදුකර දෙන ලෙස ද හික්ෂුන් ඇරයුම් කළ බව ද සඳහන් වේ.⁹

මෙසේ හෙළබසින් තිබූ අටුවා පෙළට පරිවර්තනය කළ හෙයින් එනම් ක්‍රි.ව. 03 වන සියවසේ සිට ක්‍රි.ව. 05 වන සියවස දක්වා කාලය තුළ තල්පත්වල ලේඛනය සිදු වූ බවට කංඛාවිතරණී අටුවා පාඨයකින් ද සනාථ වේ. පාතිමොක්ඛයෙහි 'මරණවණ්ණං වා සංවණ්ණෙය්‍ය'

යන පාඨයට විවරණ සපයමින් 'වාචාය වා තාලපණ්ණාදීසු ලිඛිත්වා පකාසෙය්‍ය' (යමෙක් වචනයෙන් හෝ තලපත් ලිවීමෙන් හෝ මරණයෙහි ගුණ වර්ණනා කරන්නේ ද) යනුවෙන් තල්පත් භාවිතයෙහි ප්‍රධාන සාධකයක් හමුවේ. මේ අනුව පුස්තකොළ ලේඛනය අටුවා සහිත ත්‍රිපිටකය ග්‍රන්ථාරූඪ කළ අවදියේ සිට පැවැත එන්නක් බව මෙයින් වඩාත් තහවුරු වේ. එසේම අට්ඨකථාවාරීහු වාචික සහ ලේඛන මාධ්‍යය දෙකම ස්වකීය අට්ඨකථාවන්හි ඉදිරිපත් කර ඇති ආකාරයෙන් ද එකල පැවැති ලේඛන ශෛලිය පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබාගත හැකිය. වාචික යන්න 'ඉති පඨන්ති, ඉති සප්ඤ්ඤායන්ති' යනුවෙනුත් ලේඛන යන්න 'ඉති ලිඛන්ති, ඉති පොත්පකෙසු ලිඛන්ති' යනුවෙනුත් භාෂාවේ යෙදේ.

බුද්ධසෝභ හිමියන් තල්පත්වල ලේඛනය සිදුකළ ආකාරය පිළිබඳ බුද්ධසෝභප්පත්තියේ දී ද දීර්ඝ විවරණයක් ඉදිරිපත් කෙරේ. දිනක් බුද්ධසෝභාවාරීන් පිඬු පිණිස වඩින අතරතුරේ දී තල්පත් කපන මිනිසෙකුගෙන් වැටුණු තල් පතක් රැගෙන ගිය බවත්¹⁰ මෙය දුටු තල්පත් කපන්නා වෙතත් දිනෙක බොහෝ තල්පත් ප්‍රමාණයක් බුද්ධසෝභ හිමියන්ට ලැබෙන අයුරින් විසුරුවා තැබූ බවත් සඳහන් වේ.¹¹

දුටුගැමුණු රජුට මරණ මංචකයේ දී 'පුඤ්ඤපොත්පක' හෙවත් පින්පොතක් කියවීමට සැලැස් වූ බව මහාවංශයේ සඳහන් වේ.¹² එසේ ම 13වෙනි සියවසේ ලියූ පූජාවලියේ දුටුගැමුණු රජු විහාරස්ථානවලට දුන් දානවස්තුන් අතර බණ පොතක් ද වූ බැව් සඳහන් වේ.¹³ මේවා පොත්පක (පොත්) නමින් ම හැඳින්වෙන බැවින් පුස්තකොළ පොත් බවම විශ්වාස කළ හැකිය.

ක්‍රි.පූ. 03වෙනි සියවසේ හෙළධ්‍රැව රචනා කිරීමත් ක්‍රි.පූ. 01වෙනි සියවසේ වට්ඨගාමිණී අභය රජ දවස ත්‍රිපිටකය ග්‍රන්ථාරූඪ කිරීමත් ක්‍රි.ව. 05වෙනි සියවසේ බුද්ධසෝභාවාරීන් විසින් පාලි අට්ඨකථා රචනා කිරීමත් යන ප්‍රධාන අවස්ථා තුන ලාංකේය පුස්තකොළ ලේඛන ඉතිහාසයේ ප්‍රධානතම සන්ධිස්ථානයෝ වෙති. බුද්ධසෝභාවාරීන්ගේ සිට නූතනයේ මහනුවර අවධිය දක්වා පුස්තකොළ ලේඛනය විවිධ අවධීන් පසුකරමින් පැවත ගෙන එනු ලැබේ. එහෙත් මුල් අවධියේ

සිට පැවැත ගෙන ආ බොහෝ පුස්තකොල පොත් ප්‍රමාණයක් රටේ අභ්‍යන්තර ආරවුල්, විදේශීය ආක්‍රමණ සහ ඇතැම් රජවරුන්ගේ විනාශකාරී ක්‍රියා මෙන් ම හික්කුන් අතර ඇති වූ නිකායභේදමය මත ගැටුම් වැනි සිද්ධීන් මුල් කරගනිමින් විනාශයට පත්විය. ක්‍රි.ව. 1505 සිට මෙරට ඇති වූ පාතුගිසි, ලන්දේසි සහ ඉංග්‍රීසි විදේශීය ආක්‍රමණ නිසා මහනුවර අවධිය තෙක් විශාල ශාස්ත්‍රීය පරිහානියක් ඇතිවිය. ක්‍රි.ව. 1815 දී ඉංග්‍රීසීන් උඩරට රාජ්‍ය අල්ලා ගැනීමත් සමඟ මල්වත්ත, අස්ගිරිය උභය විහාරයන්ට අයත් පුස්තකාලවල තිබූ විශාල පුස්තකොල පොත් ප්‍රමාණයක් ඉංග්‍රීසීන් විසින් පැහැර ගන්නා ලදී. ඒ බැව් රඹුක්කන සෝභිත නම් තෙරුන් ස්වකීය පුස්තකොල පොතක සඳහන් කරනුයේ මෙසේය.

‘රඹුක්කන සෝභිත උන්නාන්සේ වන මම මෙම පොත් සඟවා ගෙන හත්තානේ කැලය මැදින් සුරක්‍ෂිත ස්ථානයකට ගියේ..... ඉංග්‍රීසීන් විසින් මහනුවර ආක්‍රමණය කොට මල්වත්ත විහාරයේ උපෝසථාගාරය කඩා පොත් රෙදි හා අනෙක් දේ ගෝනි ගණන් ගෙනයන විට, ශ්‍රී බුද්ධවර්ෂ 2345 නවම් (1803 පෙබරවාරි) මාසෙහි දී ය.’¹⁴

නැවත ශාස්ත්‍රීය ප්‍රබෝධයක් ඇති වනුයේ ක්‍රි.ව. 17 වන සියවසේ වැලිවිට සරණංකර සංඝරාජයන්ගේ ශාසනික සහ අධ්‍යාපනික පුනරුදයේ පටන්ය. සරණංකර සංඝරාජයන්ගේ ශාස්ත්‍රීය උන්නතියෙන් නැවත පැරණි පුස්තකොල පොත් රාශියක් පිටපත් කිරීම ඇරඹුණි. ඒ අනුව පෙළ, අටුවා, සාහිත්‍යය, වෛද්‍යය, ජෝතිෂ්‍ය, නක්‍ෂත්‍ර ආදී විවිධ විෂයකෂේත්‍රවලට අයත් පුස්තකොල රාශියක් රචනා විය. වර්තමානයේ මෙම පුස්තකොල පොත් ප්‍රධාන වශයෙන් දකුණ, මධ්‍යම, වයඹ, බස්නාහිර, උතුරු සහ තවත් විවිධ පළාතයන්හි පුරාණ විහාරස්ථානවල මෙන් ම කොළඹ ජාතික කෞතුකාගාර පුස්තකාලය, පේරාදෙණිය ඇතුළු තවත් විශ්වවිද්‍යාල පුස්තකාලවලත් ශ්‍රී දළදා මාළිගා ප්‍රාචීන පුස්තකාලය යන ස්ථානයන්හිත් සංරක්‍ෂිතව තිබේ. එසේම ලංකාවෙන් ගෙනගිය විශාල පුස්තකොල පොත් ප්‍රමාණයක් ලන්ඩනයේ බ්‍රිතාන්‍ය කෞතුකාගාරය, හ්‍යු නෙවිල් පුස්තකාලය, ඩෙන්මාර්කයේ කෝපන්හේගන් රාජකීය පුස්තකාලය යන ස්ථානයන්හි තැන්පත් කොට තිබේ. දැනට ලක්දිව විද්‍යාමාන පැරණිතම පුස්තකොල පොත

වශයෙන් සැලකෙනුයේ කොළඹ ජාතික කෞතුකාගාර පුස්තකාලයේ තැන්පත් කර ඇති 13වෙනි සියවසට අයත් චුල්ලවග්ගපාලියයි. පොළොන්නරු අවදියේ දෙවෙනි පරාක්‍රමබාහු රාජ්‍ය සමයේ බෙලිගල මේධංකර තෙරුන් විසින් පිටපත් කර ඇති මෙය පත් ඉරු 143 කින් යුක්ත දැනටත් පරිශීලනයට ඉතා හොඳ තත්ත්වයේ පවතින පුස්තකොල පොතකි. එසේම පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාල පුස්තකාලයේ ඇති විසුද්ධිමග්ග ටීකාව ද 13වෙනි සියවසට අයත් පැරණිතම පුස්තකොල පොතක් වශයෙන් සැලකේ.

ග්‍රන්ථ සංස්කරණය යනු ?

පාඨ ග්‍රන්ථ සංස්කරණය හෙවත් පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරය (Textual Criticism) යනු පිළිගත් ශාස්ත්‍රීය ක්‍රම අනුගමනය කරමින් කතුවරයාගේම මුල්පෙළට වඩාත් අනුරූප වන නිවැරදි පෙළක් ඉදිරිපත් කිරීමයි. එනම් පවතින සාධක හෙවත් සාක්ෂ්‍ය අනුසාරයෙන් මුල් කතුවරයාගේ මුල් පිටපතට ආසන්නම ග්‍රන්ථය ලෙස නැවත ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමයි. මෙහි දී ශාස්ත්‍රීය සංස්කරණයකට ආවේණික වූ මූලික සිද්ධාන්ත සමූහයක් වන අතර ඒ පිළිබඳ පර්යේෂකයා මනා අවබෝධයක් ලබා තිබීම අත්‍යවශ්‍යය.

පුස්තකොල පොතක් යනු ?

යම් ග්‍රන්ථයක් පිළිබඳ ලියන ලද ලේඛනය අත්පිටපත හෙවත් පුස්තකොල පිටපත (Manuscript) යනුවෙන් හඳුන්වයි. පිසදමා පිරිසිදු කළ හිස් තල කොළ පුස්තකොල නමින් ද ඒ කොළවලින් සකස් කර රචනා කරන ලද පිටපත් පුස්තකොල පොත් නමින් ද හැඳින්වේ.¹⁵ මේවා ලක්දිව තුළ Palm-leaf Manuscript යනුවෙන් ද දකුණු ඉන්දියාවේ Ola-leaf Manuscript යනුවෙන් ද ප්‍රචලිත වී තිබේ. මුල් පිටපතකින් තවත් පිටපතක් රචනා කරනු ලබන්නේ වර්තමානයෙහි ඡායා පිටපත් කරන්නාක් මෙන් යාන්ත්‍රික ප්‍රතිනිෂ්පාදනයක් කිරීමෙන් නොව, මානව බුද්ධිය විසින් මෙහෙයවනු ලබන ක්‍රියාකාරකමක් වශයෙනි. එසේ නිපදවනු ලබන අනුපිටපත ආදර්ශ පිටපතේ දෙවැන්නක් මිස එහිම ප්‍රතිනිෂ්පාදනයක් නොවේ. අනුපිටපත ආදර්ශ පිටපතට කිසිසේත් සමාන විය නොහැකි අතර දෝෂ ඇතිවීමේ ප්‍රවණතාව ද නොවැළැක්විය හැකිය.

පිටපත් වංශාවලිය සකස්කර ගැනීම

ග්‍රන්ථයක් සම්පූර්ණයෙන් නැති වී නොමැති නම් එම ග්‍රන්ථය ක්‍රම දෙකකින් සම්ප්‍රේෂණය හා පවත්වා ගැනීම සිදුවී ඇත. එනම් එක් පිටපතකින් හෝ එකකට වැඩි අත්පිටපත් ගණනකින්. අත්පිටපත් රාශියක් ඇති විට ඒවා ගැලපීමෙන් හා මනාව පරීක්ෂා කිරීමෙන් පසුව ඒවා අතරින් වඩා විශ්වාසදායක අත්පිටපත් තම ග්‍රන්ථ සංස්කරණය සඳහා තෝරාගත යුතුය. විශ්වාස කටයුතු අත්පිටපත් ගණනාවක් ඇති විට අත්පිටපත්වල වංශ පරම්පරාව (Pedigree or stemma codicum)¹⁶ සකස්කර ගත යුතුය. ග්‍රන්ථයක විවිධ වූ පිටපත් ඒවා සියවස් ගණනාවක් ඔස්සේ පිටපත් කරමින් ලිඛිත සම්ප්‍රේෂණයක තිබූ බැවින් අවසාන වශයෙන් එකිනෙකින් ස්වාධීනව පැවතිය හැකිය. පවත්නා අත්පිටපත් බොහෝවිට දැන් නැති නමුත් පෙර තිබූ එක් පිටපතකින් බිහි වූ විවිධ සම්ප්‍රදායයන් ඔස්සේ පැමිණි ඒවාය. මෙම මුල්කෘතිය ලිඛිත මූල රූපයක් නම් අවසානයේ ඒ කරා යන පිටපත් හා ආකෘතීන් පරම්පරාවක් තිබේ. මෙම සම්ප්‍රේෂණයට සාපේක්ෂව සියලු තොරතුරු සොයාගත හැකි නම් පර්යේෂකයාට එම සම්ප්‍රේෂණයේ නිවැරදි පෙළපත් පරම්පරාව (Pedigree) ගොඩනගා ගත හැකිය.

අත්පිටපත්හි ප්‍රභවය තීරණය කිරීමේ සාමාන්‍ය න්‍යාය නම් පාඨයන්ගේ සමරූපතාව ප්‍රභවයේ සමරූපතාව අගවයි යනුයි. යම් පාඨයක මූලාශ්‍රය කතුරුවරයාගේ අත්පිටපතම ද විය හැකිය. එසේ නොමැතිනම් එය සම්ප්‍රේෂණ පරම්පරාවේ අත්පිටපතක් විය හැකිය.

දීසනිකායෙහි අත්පිටපත් 22ක් තිබේ යැයි සිතමු. එහි යම් සූත්‍රයක එක් පාඨයක් හෝ වාක්‍යය කාණ්ඩයක් අත්පිටපත් 12ක් සමරූපතාවකින් ද අනිත් අත්පිටපත් 10න් එය වෙනස්ව පෙන්නුම් කෙරේනම් එයින් කියවෙනුයේ එක් සමාන පාඨය ඇති අත්පිටපත් 12 ම පොදු මූලාශ්‍රයකට නෑකම් කියන බවයි. එසේ ම එම පාඨය සම්බන්ධයෙන් සම්මිශ්‍රණයක් නොවේ නම් අනිත් 10 ද පොදු මූලාශ්‍රයකින් පැවතෙන බවයි. ලාංකේය අත්පිටපත්වල වංශාවලිය සැකසීමේ දී පාඨ සමරූපතා සහ විෂමතා කෙරෙහි මෙන්ම වෙනත් සාධක කෙරෙහි ද අවධානය යොමු කළ යුතුය. බොහෝ පිටපත් අවසානයේ ලිඛිත කාලය දක්වා තිබීම වංශාවලිය සැකසීමට

විශාල දායකත්වයක් ලබාදෙයි. එසේම පළාතානුබද්ධව අත්පිටපත් අධ්‍යයනයෙන් ද සිදුකළ හැකිය. විශේෂයෙන් මධ්‍යම පළාතානුබද්ධ පිටපත් බෙහෙවින් දළදා මළිගාව, අස්ගිරි පාර්ශ්වයානුබද්ධ විහාරස්ථාන සහ පුෂ්පාරාමානුබද්ධ විහාරස්ථානවලින් ලැබෙන අත්පිටපත් සමරූපිතාවකින් යුක්ත වේ. දකුණු පළාතට අයත් බොහෝ අත්පිටපත් මෙවායින් තරමක් වෙනස් ස්වරූපයකින් යුක්ත වන ආකාරය දැකිය හැකිය. එසේම වංශාවලිය සැකසීමේ දී සැලකිය යුතු තවත් කරුණක් වේ. එනම් ක්‍රිස්තු වර්ෂ පළමු සියවසේ වට්ටගාමිණී අභය නිරිඳුන්ගේ රාජ්‍යානුග්‍රහයෙන් ආලෝක විහාරයේ දී ත්‍රිපිටකය පුස්තකාල පොත්වල ලේඛනගත කොට සියම්දේශය, බුරුමය වැනි පෙරවාදි රටවලට ව්‍යාප්ත කරන ලදී. එහෙත් කාලිංගමාස වැනි ආක්‍රමණීයන් නිසා ලාංකේය පුස්තක රාශියක් විනාශයට පත් කිරීම හේතුවෙන් බොහෝ පිටපත් ලාංකිකයන්ට අහිමි විය. නැවත මහනුවර අවදියේ දී සංඝරාජ සරණංකර තෙරුන්ගේ උත්සාහයෙන් සියමෙන් සියම් උපසම්පදාව සමඟ ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථන් මරම්ම හෙවත් බුරුම දේශයෙන් අමරපුර සහ රාමඤ්ඤ නිකායික උපසම්පදාව සමඟ ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථන් මෙරටට ගෙන්වා ගන්නා ලදී.¹⁷ මේ නිසා සියම් පාර්ශ්වයට අයත් විහාරස්ථානවලින් හමුවෙන අත්පිටපත් සමරූපතාවකින් අමරපුර සහ රාමඤ්ඤ පාර්ශ්වයන්ට අයත් විහාරස්ථානවලින් හමුවෙන අත්පිටපත් එක් ස්වභාවයකින් යුක්ත වන ආකාරය ද සැලකිය හැකිය. එබැවින් වංශාවලිය සැකසීමේදී ඓතිහාසික අත්පිටපත් සම්ප්‍රේෂණය පිළිබඳව ද ප්‍රාමාණික අවබෝධයක් ලබා තිබීම අවශ්‍යය.

අත්පිටපත් 22ක් ඇත්නම් එයින් 12ක්ම පිටපතෙන් පැමිණ ඇතැයි දැනගත හැකිනම් වංශාවලිය සකස් කරගැනීමේ ප්‍රශ්නය ඉතාම සරල වේ. එනම් මව් මූලාශ්‍රය (මුල්පිටපත, මව්පිටපත - Autograph) ඇති නිසා එම මව් මූලාශ්‍රය පඵදු වී නැති හෙවත් දෝෂ නැති හැම තැනදීම අනිත් පිටපත් 10 ඉවත්කළ හැකිය.

මෙහි දී A B C D E F යනු බෙහෙවින් සමාන ලක්ෂණ ඇති පිටපත් යැයි සිතමු. එයින් B C යන පිටපත් දෙකත් D E F යන පිටපත් තුනත් වඩාත් ළඟින් සමානකම් දක්වනැයි සිතමු. එවිට පිටපත් වංශාවලිය සැකසීමේ දී සිතාගත යුත්තේ B C පිටපත් දෙක පොදු එක මුල් පිටපතකින් (කල්පිත ආදි ආකෘතිය - Hyparchetype) D

EF යන තුන තවත් මුල්පිටපතකින් ලබාගන්නා ලද පිටපත් බවයි. එය මෙසේ දැක්විය හැකිය. ග්‍රන්ථ සංස්කරණ කාර්යයේ දී පරම්පරා වාක්‍යය නිර්ණය කිරීම ඉතා සැලකිල්ලෙන් සහ ප්‍රවේශමෙන් කළ යුතු දෙයකි.

මුල් පිටපත සහ උපකල්පිත මව් පිටපත හඳුනා ගැනීම

කතුවරයා සිය අතින් ලියූ ලේඛනය හෙවත් කර්තෘ ලේඛනය (සිය අත්ලිපි) මුල්පිටපත (Autograph)¹⁸ නමින් හැඳින්වේ. පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරය භාවිත වනුයේ මෙය මූලපාදක කොට ගෙනය. පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරයට ලිඛිත ලේඛනයක් අවශ්‍යය. පාඨ ග්‍රන්ථ පිළිබඳ මුල් ලිඛිත සටහන් ඉතා විරලය. ඒවා පියවර 3ක් ඔස්සේ පවත්වාගෙන එන ලදී.

1. කතුවරයා සිය අතින් ම ලියූ ලේඛන (Autographs)
2. කර්තෘ ලේඛනයට ආසන්න පිටපත් (Immediate Copies)
3. පිටපත්වලින් කළ පිටපත් (Copies of Copies)

පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරයේ දී පර්යේෂකයාට වැඩිපුර හමුවෙනුයේ මෙහි තෙවැනි අවස්ථාව වූ පිටපත්වලින් කළ පිටපත්ය. එහෙත් මුල්පිටපත (Autograph) ග්‍රන්ථ විචාරයේ දී බැහැර කරනුයේ නොවේ. එය සොයාගැනීම අතිශය දුෂ්කර හෝ විවිධ කාලවල දී විනාශයන්ට නතු වීමෙන් නැවත කිසිසේත් එය සොයාගැනීමට නොහැකි හෙයින් පශ්චාත් කාලීන පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරයේ දී පිටපත්වලින් කළ පිටපත්වලට (අනුපිටපත්) මූලකෘතියේ කාර්යය ඉටුකිරීමට සිදුවේ. එහෙත් ආදර්ශ පිටපතට වඩා අනුක්‍රමණික පිටපත්වල දෝෂ ඇතිවීම ඉතා බහුලය. මුල් පිටපත්වල සහ ආසන්න පිටපත්වල ක්‍රමික අභාවය හේතුකොට ගෙන පිටපත්වලින් කළ පිටපත් හෙවත් අනුපිටපත්වලට මූලකෘතියේ කාර්යය ඉටුකිරීමට සිදුවේ.

ආදි ආකෘතිය (Archetype)¹⁹ හෙවත් උපකල්පිත මව් පිටපත යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ පරිකල්පනය කරන ලද ආදර්ශ පිටපතයි. මෙම පිටපතෙහි පෙළ අනතුරුව බිහිවන සෑම පිටපත්හිම ඇතිවිය හැකි වැරදිවලින් තොර වූවක් ලෙසත් ඒ නිසාම දැනට පවත්නා සෙසු සාධක පිටපත්වලට වඩා මුල්පිටපතට සමාසන්න වූවක් ලෙසත්

පිළිගැනේ. යම් හෙයකින් මෙහි පෙළ නිවැරදි ලෙස ගොඩනගා ගැනීමට හැකි වුවහොත් මුල් පිටපත ප්‍රතිනිෂ්පාදනය කිරීම අසීරු නොවනු ඇත. ආදි ආකෘතියෙන් පැවත එන පිටපත් වංශාවලිය කල්පිත ආදි ආකෘතිය (Hyparchetype or Sub-archetype) නමින් හැඳින්වේ.

පුස්තකොළ පොත් සම්ප්‍රේෂණය

විස්තෘත පිටපත් එක් තැනකට එකතුකර ගැනීම සම්බන්ධයෙන් සම්ප්‍රේෂණ (Transmission)²⁰ ක්‍රම වේද දෙකකි.

1. නෛතික හෝ සංරක්ෂිත සම්ප්‍රේෂණ (licenced or protected transmission)
2. අසංවිධිත හෝ අනාරක්ෂිත සම්ප්‍රේෂණ (haphazard or unlicenced transmission)

නෛතික සම්ප්‍රේෂණය යනු පාලනයක් සහ විධිමත් බවක් ඇතිව සංරක්ෂණය කර පවත්වාගෙන එනු ලබන පිටපත් සමූහයයි. විශේෂයෙන් සංස්කෘත වේදග්‍රන්ථ සාහිත්‍යය, පාලියෙහි ත්‍රිපිටක සාහිත්‍යය මේ ගණයට අයත් වේ. පුරාතනයේ සිට ඒවා මුඛපාඨ වශයෙන් පවත්වාගෙන අවුත් පසු අවධීන්හි පුස්තකොළ පිටපත් ලෙස ලේඛනාගතව වර්තමානය දක්වා පැවත එනුයේ එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. මෙහි දී මූලික පිටපත්කරණය සිදුවනුයේ මුල් කතුවරයාගේ හෝ ඔහුගේ ප්‍රධාන ශිෂ්‍යවරයෙක් විසින් හෝ නියෝජිතයෙක් විසිනි. නොඑසේ නම් ආදර්ශ පිටපතේ උගත් අනුපිටපත් රචනා කිරීමේ අධීක්ෂණය සඳහා පත්කළ නිසි උගත් මණ්ඩලයක් ඉදිරියේ දීය. එනම් සියලු පිටපත්වල ඒකීයත්වය සහතික කිරීම පිණිස පිටපත්කරුවන් කිසියම් පාලනයකට නතුකිරීමයි. මෙවැනි පාලනයකින් තොරව පිටපත්කරණය ඒ ඒ ලේඛකයන්ගේ ස්වාධීනත්වය මත සිදුකළහොත් මුල් කතුවරයා ජීවමාන සමයේදීම වුව ද කෘතියේ ඒකීයත්වය විනාශ වී යා හැකිය. කතුවරයා මියගිය අවස්ථාවක දී එවැනි අප්‍රමාණ දූෂණයන්ට පත්වීමට ඇති ඉඩ බෙහෙවින් අධිකය.

අසංවිධිත හෝ අනාරක්ෂිත සම්ප්‍රේෂණය ඉතා බහුල වශයෙන් දක්නට ලැබෙන ක්‍රමවේදයයි. මෙහි දී අත්පිටපත් සකස්කරනු ලබන්නේ තමන් පිටපත් කරන ග්‍රන්ථය පිළිබඳ අවබෝධයක් නොමැති, ඒවායෙහි අර්ථය පිළිබඳ සැලකිලිමත් නොවන නොවියත් පුද්ගලයන් විසිනි. යම් ආචාර්ය පරම්පරාවක ශිෂ්‍යානුශිෂ්‍ය පරපුර ද මේ යටතට අයත් විය හැකිය. පෞද්ගලික වශයෙන් සකස්කරන ලද එවැනි පිටපත් සම්බන්ධයෙන් පැවැති ප්‍රධාන බාධාව වනුයේ මූලාදර්ශ අතිසුරක්ෂිත ලෙස සලකනු ලැබූ උගතෙකුට වුවද ඒවා පරිහරණය කිරීමට නොදී ස්වාධීනව, උදෙසාගීමත්ව ආරක්ෂා කරනු ලැබීමයි.

විශේෂතා හඳුනාගැනීම

I. නානාපාඨ (Variants)²¹

එක විෂයක් සම්බන්ධයෙන් රචනා වී ඇති පුස්තකොළ පොත් පෙළක් සංසන්දනයෙන් එහි ප්‍රතිෂ්ඨාපිත පෙළ එකිනෙකට සදෘශ හෝ විසදෘශ විය හැකිය. සමාන වන්නේ නම් ආදි කෘතියෙහි පෙළපතට අයත් මූල කෘති විය යුතුය. වෙනස් වන්නේ නම් ආදි කෘතියට අයත් නොවන්නට ඉඩ තිබේ. එසේ වන විට ඇතැම් පිටපත් ආදි කෘතියට සම්බන්ධ වන අතර අනිකුත් ඒවා පිටපත් කරුවාගේ ලිපිදෝෂ සහ වැරදි අනුමානයන් නිසා මුල් කෘතියෙන් බැහැර කරනු ඇත. මෙහි දී විකල්ප (Variants) වශයෙන් හැඳින්වෙන කියවීම් දෙකක් පිළිබඳ තෝරා ගැනීමක් සංස්කාරකවරයාට සිදුවේ. එයින් එකක් ආදි කෘතියට සම්බන්ධ අතර නානාපාඨ හෙවත් විකල්ප පාඨ පෙන්වූ පිටපත් ආදි කෘතියෙහි විකල්ප ධාරකයන් (Variant bearers) ලෙස නම් කෙරේ. පිටපතක් පිරික්සීමේ දී එහි රචනා දෝෂ, වචන හෝ අකුරු එකතු කිරීම්, ඉවත් කිරීම් මෙන්ම සංශෝධකයන් විසින් කළ වෙනත් පිටපතකින් ගත් කියවීම් ආදිය ඇතුළත්ව තිබිය හැකිය. එහිදී පිටපත්කරුට නිවැරදි කියවීම් තෝරාගැනීමට සිදුවේ. මෙහි දී නානාපාඨ (Variant readings) හෙවත් විකල්ප කියවීම් බිහි වේ. මේවා පිටපත් සංශෝධකයන් (Reviser) හරහා ඇතිවේ. බෙහෙවින් නානාපාඨ විද්‍යමාන වනුයේ තේරුම් ගැනීමට දුෂ්කර වචන සම්බන්ධයෙන් හෙයින් එය නිවැරදිව තහවුරු කිරීමට පිටපත්කරු උත්සාහ ගත යුතුය.

II. සලකුණ (Siglum)²²

සංකේෂ්ප බව දැක්වීම සඳහා විශේෂ සලකුණු ක්‍රමයක් (Siglum) පුස්තකොළ ලේඛනයේ දී භාවිත කරනු ලැබේ. බොහෝවිට මෙම සංකේෂ්ප බව දැක්වීම සඳහා අක්ෂරයක්, සංඛ්‍යාවක් හෝ ඒ දෙකක එකතුවක් යොදා ගැනේ. පිටපතක විශේෂ විමර්ශනාත්මක සටහනක් නිශ්චය කිරීමේ දී සලකුණක් දැක්වීමේ ක්‍රමවේදය දැකිය හැකිය. ලාංකේය පුස්තකොළ පොත්වල සංකේෂ්ප කිරීමේ විශේෂ සලකුණ පෙය්‍යාල භාවිතයයි. ඒ සඳහා .පෙ. අක්ෂරය හෝ කුණ්ඩලී සලකුණ යොදාගැනේ. කුණ්ඩලීය ලාංකේය පුස්තකොළ පොත්වලට පමණක් ආවේණික වූ විශේෂ යෙදීමකි. බුරුම, කාම්බෝජ, ලන්තා වැනි අග්නිදිග ආසියාතික පුස්තකොළ පොත්වල පෙය්‍යාල සලකුණ වෙනුවෙන් අක්ෂර කීපයක්ම යොදාගනී. ඒ සඳහා .පෙ. හැරුණුකොට .ප. .ල. .ග. ඩ වැනි අක්ෂර කීපයක්ම යොදාගනු ලබන අතර එහි නිශ්චිත අර්ථමය භාවයක් ද දැකිය නොහැකිය.

III. දකුණු සහ වම් පත්ඉරු (Recto²³ & Verso)²⁴

දිග හරින ලද පුස්තකොළ පිටපතක දකුණු පැත්තේ පත්ඉරුව Recto නමින් හැඳින්වේ. දිග හරින ලද පුස්තකොළ පිටපතෙහි වම් පැත්තෙහි පත් ඉරුව Verso නම් වේ. හෙවත් දකුණු පත් ඉරුවට අතින් පැත්තෙහි ඇති පත් ඉරුවයි.

IV. හිදැස (Lacuna)²⁵

දෝෂ සහිත පිටපතක් ලැබුණු විටෙක එහි කැඩී, බිඳී, ඉරී ගිය තැන් නිසා නැතිවන වචනයක්, අඩු වචනයක්, හිස්තැනක් (Lacuna) හමුවිය හැකිය. පළමු පිටපතේ දී හමු වූ එම හිදැස දෙවන පිටපතේ ද එලෙසම තිබිය යුතුය. තෙවැනි පිටපතේ දී හිස් තැන නොතබා දෙපස අකුරු ගළපා තනි වචනයක් ලෙස එකතු කිරීමක් සිදුවුවහොත් එහි දී විශාල දෝෂයක් ඇතිවෙයි. ඇතැම්විට අකුරු දෙකක් තිබී ඉතිරි අකුරු නැතිව (Lacuna) තිබෙන පිටපතක් නැවත පිටපත් කරන විට ඒ දෙක පමණක් කොපි කරයි. තෙවැනි පිටපත්කරු අතින් එය ඊළඟ වචනයට එකතු කළහොත් එහි දී ඇති වනුයේ විශාල දෝෂයකි.

V. පෙළ උද්ධාතය (Lemma)²⁶

වාක්‍යයක් තුළ පෙළෙහි ගාථාවකින් හෝ වාක්‍යයකින් ආරම්භක වචනයක් හෝ උපුටනයක් පෙළෙන් උපුටා දැක්වීම (Lemma) මෙයින් අදහස් කෙරේ. නිදසුනක් වශයෙන් 'ඉතිපි සො භගවා.....' යනුවෙන් මුල් වාක්‍ය කාණ්ඩය පමණක් දැක්වීමයි. පාලි අට්ඨකථාවන්හි විචරණයට මුලින් ඉදිරිපත් කෙරෙන පෙළ පාඨය මෙම ලක්ෂණයෙන් යුක්ත වේ.

VI. අන්ත සටහන් (Colophon)

පිටපතෙහි අවසානයේ එම ග්‍රන්ථ විස්තරය දක්වා ලීම බොහෝ පිටපත් තුළින් දැකිය හැකි ලක්ෂණයකි. එමගින් පිටපත් කතුවරයා, ග්‍රන්ථ නාමය, රචිත කාලය, ස්වකීය ප්‍රාර්ථනාව ආදී අතිරේක තොරතුරු රැසක් ඇතුළත් කෙරේ. සෑම පිටපතකින්ම අන්ත සටහන් දැකිය නොහැකි අතර එම කරුණු ඇතුළත් වන පිටපත් තුළින් එම ග්‍රන්ථයේ ප්‍රාමාණ්‍යත්වය පිළිබඳ අවබෝධයටත් පිටපත් වෘක්ෂාවලිය ගොඩනැගීමටත් විශාල ප්‍රයෝජනයක් සැපයේ.

ප්‍රධාන සංස්කරණ ක්‍රමවේද

පාඨග්‍රන්ථ විචාරයේ දී අනුගමනය කළයුතු ප්‍රධාන ක්‍රමවේද 4ක් W.H. Hall ගේ 'A Companion to Classical Texts' යන කෘතියේත් S.M. Katre ගේ 'Indian Textual Criticism' යන කෘතියේත් පෙන්වා දෙනු ලැබේ.

1. පුස්තකොළ පොත් එකතු කිරීම (Heuristics)²⁷

විවිධ ස්ථානයන්හි විස්තෘතව ඇති අදාළ පුස්තකොළ පොත් ඒකරාශී කිරීම ග්‍රන්ථ සංස්කරණ ක්‍රමවේදයෙහි පළමු පියවරයි. එය පුස්තකොළ පොත් එකතු කිරීම හෙවත් Heuristics අවස්ථාවයි.

2. ග්‍රන්ථයක ආදි පෙළ නිශ්චය (Recensio/Recension)²⁸

තෝරාගත් බෙහෙවින් විශ්වසනීය පුස්තකොළ පොත් හෝ ලේඛනමය සාක්ෂ්‍ය මූලික වශයෙන් කිසියම් අත්පිටපතකට හෝ

මූල ග්‍රන්ථයකට සමීප වන අයුරින් ප්‍රතිස්ථාපිත කර ගැනීම ග්‍රන්ථයක ආදි පෙළ නිශ්චය (Recension) කිරීමයි. මෙය පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරයේ දෙවෙනි අවස්ථාවයි, මෙම මූල ග්‍රන්ථය තෝරාගැනීම කළ යුත්තේ සපයා ගත හැකි සියලුම සාක්ෂි එකතුකොට ඉතා මැනවින් සිදුකළ විචාරාත්මක පර්යේෂණයකින් අනතුරුවය.

3. සංශෝධනය (Emendatio/Emendation)²⁹

පුස්තකොළ සම්ප්‍රදායන්හි ඇතුළත් විශ්වාසයෙන් තොර සියලුම කියවීම් ඉවත්කොට ඉතා නිවැරදි පෙළක් සකස් කිරීම සංශෝධනය (Emendation) යි. මෙය පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරයේ තෙවෙනි අවස්ථාවයි. සම්ප්‍රේෂිත පුස්තකොළ සාක්ෂි ආශ්‍රයෙන් පැරණිතම ස්වරූපය නිර්මාණය කිරීමට කතුවරයා දරනු ලබන උත්සාහය හෙවත් සංස්කාරකවරයා විසින් සිදුකරනු ලබන පාඨග්‍රන්ථ සංස්කරණ ක්‍රියාවලිය මෙයින් අදහස් කෙරේ.

4. මූල ග්‍රන්ථය සංස්කරණය (Higher Criticism)³⁰

පිටපත් කතුවරයා විසින් යොදාගත් සියලුම මූලාශ්‍ර වෙන්කොට හඳුනාගෙන මූල ග්‍රන්ථය සංස්කරණය Higher Criticism යනුයි. පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරයේ අවසාන අදියර ද මෙයයි. මෙහි දී පිටපත්වල කර්තෘත්වය, කාලය සහ ස්ථානය ආදී කරුණු නිවැරදිව ස්ථාපිත කිරීමට උත්සාහ කරනු ලැබේ. එහෙත් පුස්තකොළ පිටපත්වලින් සම්ප්‍රේෂිත ත්‍රිපිටක සාහිත්‍යයෙන් හෝ වේද සාහිත්‍යයෙන් මෙම අවස්ථාවට ළඟා වීමට සංස්කාරකවරයාට අවකාශයක් නොමැත.

ශාස්ත්‍රීය සංස්කරණය

අත්පිටපත්වල ඇතුළත් සාධක අර්ථ ගැන්වීම මෙන්ම හැසිරවීම ග්‍රන්ථ සංස්කරණයෙහි විෂය වේ. එබැවින් නොදන්නා පෙළ ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට හෝ මුල් කෘතියට ඉතා ආසන්න පෙළක් නිර්මාණය කිරීමට හැකිවෙයි. මේ අනුව ග්‍රන්ථ සංස්කරණය යනුවෙන් අදහස් වෙනුයේ ග්‍රන්ථයක පෙළ, එහි මුල් ආකෘතියට හැකිතාක් ආසන්න වනසේ නිශ්චය කිරීමෙහි ලා උපයුක්ත මානව ප්‍රඥා ශක්තියේ නිපුණත්වය සහ ක්‍රමවේදීම්‍ය අභ්‍යාසය වෙයි. මුල්

ආකෘතිය යනුවෙන් අදහස් වූයේ නොදන්නා හෙවත් අනුඥාත ස්වරූපයයි. එවැනි ප්‍රතිෂ්ඨාපනයක් සිදුකිරීම ශාස්ත්‍රීය ප්‍රතිෂ්ඨාපනය (Critical Recension)³¹ යනුවෙන් හැඳින්වේ.

විචාරාත්මක ග්‍රන්ථ සංස්කරණය Lower Criticism හෙවත් Textual Criticism නම් වෙයි. මුල් පිටපතට ඉතා සමීපතම පිටපත් ආශ්‍රය කරගනිමින් විචාරාත්මක සංස්කරණයක් (Critical edition) නිර්මාණය කිරීම මෙහි මූලික අදහසයි. මෙහි දී උසස් විචාරය, පුස්තකාල එකතු කිරීම, සංශෝධන ආදී සියල්ල විචාරයට ලක්කරමින් පර්යේෂකයා විසින් සංස්කරණ ක්‍රමවේදය සිදුකරනු ලැබේ.

විමර්ශනාත්මක සංශෝධනයෙන් සකස් කරගත් සම්ප්‍රේෂිත පුස්තකාල පිටපත්වල සාක්ෂ්‍ය මත පදනම්ව විචාරාත්මක උපාංග එකතුකර ගැනීම Apparatus critica³² යනුයි. සාමාන්‍යයෙන් මෙම කොටස් ග්‍රන්ථයෙහිම ඇතුළත් කොටසක් වශයෙන් හෝ වෙනම උපග්‍රන්ථයක් වශයෙන් මනා පිළිවෙළකට සකස්කර ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ.

මෙහි දී පිටපත්වල සාක්ෂ්‍යවලට බාහිරව පොදු හැඟීම් භාවිතයෙන් අනුමානයන් නිර්ණය කරමින් පාඨයක් තුළ ඇති කියවීමක් මානව උපාය කෞශල්‍යතාව උපයෝගීතාවෙන් කියවීම අනුමානික කියවීමයි. අනුමානික කියවීම් පෙළෙහි එන වැදගත් සාක්ෂි මත පදනම් වෙමින් පොදු අර්ථයක් ගැනීම සඳහා කරනු ලබන ක්‍රියාවලියකි. එවැනි නිවැරදි කියවීමකට සංශෝධිත අනුමානික කියවීමක් (Conjectural emendation)³³ ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ. ඇතැම් පුස්තකාල පොත්වල ව්‍යාකූල තැන්, මැකිගිය තැන්, හායනය වී ඇති තැන් වැනි දෝෂ නිසා මුල් පෙළ නිවැරදිව කියවීමට නොහැකි අතර එහිදී පර්යේෂකයා අනුමානික කියවීම උපයෝගී කරගනිමින් කියවීම සිදුකෙරේ.

එසේම විවිධ මූලාශ්‍රයන්ගෙන් තොරතුරු රැස්කිරීම සාක්ෂ්‍ය සංග්‍රහය (Collation)³⁴ නමින් හැඳින්වේ. නිශ්චිතව පිටපත්වල කරුණු තහවුරු කිරීම සඳහා යමක් සම්බන්ධව ඇති සියලුම දත්ත රැස්කිරීම එහි නිරවද්‍යතාව ඔප්පු කර ගැනීමට බෙහෙවින් උපකාරී

වේ. පුස්තකාල පිටපත්වල එන සියලු වැදගත් කරුණු සනාථ කිරීම සඳහා ඒ වෙනුවෙන් භාවිත කළ හැකි මූලාශ්‍රයක් හෝ මූලාශ්‍ර රැස්කිරීම අතිශයින් වැදගත් වේ.

පාඨාන්තර දෝෂ

පාඨ ග්‍රන්ථ විචාරයේ දී අත්පිටපතකින් පර්යේෂකයාට හමුවන ප්‍රධාන දෝෂ තුනක් ඇති බැව් පාඨග්‍රන්ථ විචාරකයින්ගේ පෙන්වා දීමයි. එම දෝෂ විචාරයන් ශ්‍රීක-ලතින්, ප්‍රාකෘත-සංස්කෘත පදනම් කරගෙන සිදු වී ඇති ඒවා වුව ද සිංහල පුස්තකාල පොත් විචාරයේ දී ඒවා බෙහෙවින් වැදගත් වේ.

1. අවුල්, අවුල් නිරවුල් කිරීමට ගත් උත්සාහයන්

I. සමවර්ණවලත් අක්ෂරවලත් අවුල්

සිංහල සම්ප්‍රදායට අයත් පුස්තකාල පිටපත්වල සමාන ස්වරූපයෙන් යුත් අක්ෂර රාශියක් ඇති අතර ඒවා පර්යේෂකයා ව්‍යාකූලත්වයට පත්කිරීමට ප්‍රධාන හේතුවක් වේ. විශේෂයෙන් ව/ව, හ/හ, ජ/ජ, ස/ස, ත/ත ආදී අක්ෂරයෝ තේරුම් ගැනීමට අපහසු ව්‍යාකූලත්වයෙන් යුක්ත ඒවාය.

II. හැකිළීම් වරදවා තේරුම් ගැනීම

III. සමාන රූපයේ හේතුවෙන් වදන් වරදවා පිටපත් කිරීම

IV. වැරදි එක්කිරීම්, වෙන්කිරීම හෝ විරාම ලකුණු යෙදීම

V. පදාන්ත සමබවට පැමිණවීම, සමීප යෙදුම්වලට ඉඩ සැලසීම

VI. වර්ණ විපර්යාස

අකුරු හෝ වචන මාරුවීම වර්ණ විපර්යාස (Anagrammatism/trasposition)³⁵ යි. මෙය පිටපත් රචකයා අතින් ඉතා සියුම්ව සිදුවන දෝෂයකි. වාපාලං වෙනුවට පාවාලං යනු ද, ආවසථාගාරං වෙනුවට ආසවථාගාරං යනුවෙන් ද එසේ සිදු වූ දෝෂවලට නිදර්ශන කිහිපයකි.

VII. වෙනත් භාෂාවන්හි යෙදුම් වරදවා ලිවීම

VIII. අංක වැරද්දීම

- IX. සංඥා නාම වැරද්දීම
- X. උච්චාරණයේ වෙනස්වීම් හේතුවෙන් සිදුවන වැරදි
- XI. හුරු සමාන අර්ථ ඇති නම්වලට හෝ හුරු වදන්වලට හෝ නුහුරු නම්, වදන් ආදේශ කිරීම
- XII. පැරණි හැකිළුම්වලට අලුත්වා යෙදීම
- XIII. නොදැනුවත්ව සිදු වූ වැරදි නිවැරදි කිරීමට හෝ අමුතුවෙන් එකතු කිරීම

2. අඩුතැන්

I. සම මූල වර්ණයකින් හෝ අක්ෂරයකින් හෝ පටන් ගැණෙන හෝ අවසන් වන හෝ පද අතහැරීම

ලේඛනයේ දී කතුවරයා අතින් අනපේක්ෂිතව අක්ෂරයක්, වචනයක් හෝ වාක්‍යයක් එකම තැන දෙවතාවක් හෝ ඊට වැඩි වාරගණනක් ලියවීමේ දෝෂය පුනරුක්ති දෝෂ (Dittography/ Repetition)³⁶ යැයි හඳුන්වයි. ඇතැම් පිටපත්වල දැකිය හැකි කොසිනාරකාරකා යන්තෙහි-රකා යනු ද, කුටාකුටාගාරං යන්තෙහි කුටා-යනු ද, පතිස්සතිස්සති යන්තෙහි-ස්සති යනු ද, මානුසා මානුසා මානුසුත්තමා යන්තෙහි මානුසා-යනු ද, පුනච පුනච පරං යන්තෙහි පුන ච යනු ද එසේ පුනරුක්ති දෝෂ විද්‍යමාන නිදර්ශන පාඨ කිහිපයකි.

II. කවර හෝ මගහැරීම්

පිටපත් රචනයේ දී කතුවරයා විසින් අනපේක්ෂිතව අක්ෂර, වචන හෝ ඡේද මගහැරී යෑම (Haplography)³⁷ තවත් දෝෂයකි. පුස්තකාල පොත්වලින් හමුවෙන හගතො යන්තෙහි ච අක්ෂරය ද, සම්මාසම්බුස්ස යන්තෙහි ද්ධ සංයුක්තය ද, ආන්ද යන්තෙහි න අක්ෂරය ද එසේ කතුවරයා අතින් මගහැරීමේ දෝෂයෙන් ඇති වූ නිදර්ශන කිහිපයකි.

එසේම ක්ෂයවීම් හෙවත් අඩුතැන් (Omission) වශයෙන් නම් කළ හැකි සමාන අක්ෂරයකින් හෝ වචනයකින් පටන් ගැනෙන හෝ අවසන් වන තැන් අතහැරී යෑම පිටපත් රචකයා අතින් සිදුවන ප්‍රධාන දෝෂයකි. එසේම කවර හෝ අක්ෂරයක් හෝ වචනයක් හෝ වගන්තියක් මූල පාඨයෙන් මගහැරීම මෙයින් අදහස් කෙරේ.

3. වැඩිතැන්

I. සම්පතම අක්ෂරයකින් හෝ වචනයකින් සිදුවන පුනරුක්ති

සමාන අක්ෂර හෝ වචන හේතුකොට ගෙන රචකයා අතින් සිදුවන පුනරුක්ති හෙවත් එක අක්ෂරය හෝ වචනය නැවත යෙදීමේ දෝෂය මෙයින් අදහස් කෙරිණි. එසේම ගිලිහුණු අක්ෂර හෝ වචන නැවත එකතු කිරීම, අලුතින් සටහන්, පාඨ යෙදීම ආදී ලක්ෂණ මෙයට ඇතුළත්ය. අන්තර් නිවේශනය (Interpolation),³⁸ පුනරුක්ති (Dittography/Repetition) ආදී ප්‍රභේදයන්ගෙන් විවර්ත වූයේ ද මෙම ලක්ෂණයයි.

II. ජේලි ඇතුළේ හෝ අයිනේ හෝ සටහන් යෙදීම්

පුස්තකාල රචනයේ දී රචකයා අතින් ගිලිහිණු අක්ෂර, වචන හෝ වාක්‍ය නැවත මුල්පෙළට ඇතුළත් කිරීම ද (Interpolation) තවත් විශේෂ ලක්ෂණයකි. එසේ කරනුයේ මුල් පෙළට සිදු වූ දෝෂයෙන් මගහරවා ගැනීමේ ප්‍රයත්නයක් වශයෙනි. එහි දී එකතුකිරීමේ ලකුණ (+) භාවිත කරමින් මගහැරුණු අක්ෂර හෝ වචන නැවත පිහිටුවීම දැකිය හැකි අතර කිසිදු සංකේතයක් නොමැතිව එකතු කිරීම් ද දැකිය හැකිය. මෙම ලක්ෂණය පුස්තකාල විමර්ශනයේ දී බහුලව දැකිය හැකි අතර බාරානං යනුවෙන් ලිය වී නැවත එහි ගිලිහුණු හි එකතු කර බා(+හි)රානං යනුවෙන් සකස්කිරීම මෙයට උදාහරණයකි. එසේ ම පිඤ්ඤා(+ක) භක්ඛො යනු ද, ගහපති පරිසං (+සමනපරිසං) වාතුම්(+ම)භාරාජික පරිසං යනු ද අක්ෂර ඇතුළත් කිරීමේ ස්වභාවයට නිදර්ශන කිහිපයකි.

III. සජාත ලේඛනවල බලපෑමෙන් සිදුවන වැඩිතැන්

මෙම පාඨාන්තර දෝෂ පිටපත් කරුවන්ගේ අතින් සිදුවන පොදු වැරදි සමූහයකි. එසේ ම රචකයා අතින් වැරදි ලෙස ලියවුණු පාඨ හෝ වගන්ති නිවැරදි කිරීමට යාමේ දී පාඨකයාට කියවීමට නොහැකි තරමේ ව්‍යාකූල පාඨ (Corruption) බිහිවීම් සිදු වේ. අක්ෂර මත නැවත ලියවීම, අක්ෂර මකා දැමීම, වැරදි තැන් මකා දමා වෙනත් තැනක සටහන් කිරීමට යෑම වැනි ක්‍රමවේදයන් නිසා පාඨ දූෂිත බවට හෙවත් ව්‍යාකූල බවට පත්වේ. එසේම සෑම පිටපත් රචකයෙකු අතින් ම සිදුවන ප්‍රධාන දෝෂ දෙකකි. එනම් දෘෂ්‍ය දෝෂ (Visual Errors) සහ මනෝවිද්‍යාත්මක දෝෂ (Psychological Errors) යනුයි.³⁹ මූල කෘතියෙන් අත්පිටපත් දුරස්ථ වනුයේ ද කතුවරයා අතින් සිදුවන මෙම දෝෂ නිසාමය. දෘෂ්‍ය දෝෂ නම් රචකයාගේ ඇස්වල පෙනීමේ දුර්වලකම, අනවධානය හේතුවෙන් සිදුවන ආදේශන, පාඨ මගහැරීම සහ එකතුකිරීම වැනි දෝෂ පිටපතට ඇතුළත් වීමයි. මනෝවිද්‍යාත්මක දෝෂ නම් යම් අර්ථයක් වරදවා වටහා ගැනීමට හෝ ආදර්ශ පිටපතෙහි ඇතුළත් වූ දෝෂ නිරවද්‍ය කිරීමට යෑමේ නැඹුරුතාව නිසා ඇතිවන දෝෂයි.

විචාරකයින් දැක් වූ මේ සියලු දෝෂ සිංහල අත්පිටපත්වල දැකිය නොහැකි වුවත් මෙයින් බොහෝමයක් වැරදි සිංහල පිටපත්කරුවන් අතින් සිදු වේ. මෙම මූලික දෝෂයන් හැරුණු කොට සිංහල පිටපත් කරුවන්ගෙන් විද්‍යමාන ප්‍රධාන ගැටලුවක් වනුයේ අක්ෂර වින්‍යාසය සම්බන්ධවයි. සිංහල පුස්තකාල පිටපත්වල අක්ෂර වින්‍යාසය පිළිබඳ කරුණු දක්වන චාල්ස් ගොඩකුඹුරයන් වැරදි අක්ෂර භාවිතයට ප්‍රධාන හේතුවක් වශයෙන් මෙබඳු සඳහනක් කෙරේ.

'දැනට ඇති අත්පිටපත් මෑත දී ලියවුණු ඒවා වන බැවින් පැරණි අවදියේ, එනම් සොළොස් වන සියවසට පෙර, ලියවුණු පොත්වල දක්වා වූ එතෙක් ලිය වී තිබුණු පොත් ලියවන අනුව ගිය දැඩි වියරණ නීති රීතිවලට සෑදුණු, නිවැරදි අකුරු නියමය මේවාහි දක්නට නැත.'

මෙසේ පාඨග්‍රන්ථ විචාරය සම්බන්ධයෙන් මූලික අවබෝධයක් ඇතිව ශාස්ත්‍රීය විධි නියමයන්ට අනුව පුස්තකාල පොත පරිශීලනය කිරීම තුළින් ඉතා නිවැරදි ග්‍රන්ථ සංස්කරණයක් සඳහා පර්යේෂකයා යොමු කරනු ලැබේ.

ආන්තික සටහන්

1. පණ්ණකාරෙ ව ලෙඛං ව, මහාවංස, පරි. 7, 51 ගාථාව.
2. ලෙඛං දත්වාන පෙසෙසි, -එම- 57 ගාථාව.
3. රාජා ලෙඛං කුමාරසි, -එම- පරි. 10, 1 ගාථාව.
4. ආනන්ද කුලසූරිය, ගතක් සැකසීම, ශ්‍රී ලංකා සාහිත්‍ය මණ්ඩලයේ ප්‍රකාශනයකි. ශ්‍රී දේවි ප්‍රින්ටර්ස් (ප්‍රයිවට්) ලිමිටඩ් මුද්‍රණාලය, නැදිමාල, දෙහිවල, 1992, 4 පිටුව.
5. දීඝනිකායට්ඨකථා, සයිමන් හේවාචිතාරණ සංස්කරණය, ත්‍රිපිටක මුද්‍රණාලය, 1925, 1 පිටුව.
6. මහාවංස, පරි. 23, 25-33-35 ගාථා.
7. අථ කෙතකි පත්තමිති ලිඛිත්වා හට්ඨමානසො සංසභොගං විහාරස්ස තස්සපාදා මහීපති, මහාවංස, පරි. 33, 49-51 ගාථා.
8. -එම- පරි. 33, 102-3 ගාථා
9. මණ්ඩපං මහාරාජ කාරාපෙතුං සබ්බං පොත්ථකාපණ්ණං සම්පාදෙතූං ච වට්ටනිති, Saddhammasangaha, Pali Text Society, London, 1880, p. 48.
10. සයම්පතිත තාලපණ්ණං දිස්වා ආදාය....., Buddhaghosuppatti, Ed. James Gray, PTS, London, 1892, p. 59.
11. අට්ඨකස්මිං දිවසෙ තාලරුල්හක පුරිසො පණ්ඩිතො ඛත්තො කුසලන්තො තස්ස කිරියං දිස්වා අජ්දදං අකණ්ඩං තාලපණ්ණං තස්ස පිණ්ඩපාත ධානෙ විකිරිත්වා නිලීයි, ටෙරො පිණ්ඩපාතාවසානෙ තං ආදාය ගතො, -Ibid- p. 59.
12. තදා ච ආහරාපෙත්වා පහට්ඨො පුඤ්ඤපොත්ථකං වාවෙතූං ලෙඛනං ආහ සොහං වාවෙසි පොත්ථකං, මහාවංස, පරි. 32, 25 ගාථාව.
13. පූජාවලිය, සංස්. මාබෝපිටියේ මේධංකර ස්ථවිර, 1932, පරි. 34, 8 පිටුව.
14. Catalogue of Palm Leaf Manuscripts in the Library of the Colombo Museum, Vol. I, A.W.Alwis, Ceylon Government press, 1938, p. 2.
15. ශ්‍රී ලංකාවේ පුස්තකාල පොත් ලේඛන කලාව, ආර්ය ලගමුව, සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව, 2006, 111 පිටුව.
16. Indian Textual Criticism (ITC), S.M. Katre, Deccan Collage, Poona, 1954, p. 40.

17. Pali Manuscripts in Sri Lanka, Bhikkhu ñānatusita, Mainland Souht East Asian Manuscripts in Sri Lanka, Kandy, 2010, pp. 9-11.
18. A Companion to Classical Texts (CCT), F.W. Hall, Oxford, 1913, p. 150; ITC, p. 19.
19. A Companion to Classical Texts (CCT), F.W. Hall, Oxford, 1913, p. 136; 20.ITC, p. 40.
21. CCT, pp. 24-5; ITC, p. 24.
22. CCT, p. 49; ITC, p. 42.
23. CCT, p. 288.
24. CCT, p. 84.
25. CCT, p. 84.
26. CCT, p. 187; ITC, p. 54.
27. CCT, p. 146; ITC, p. 34.
28. ITC, p. 31.
29. CCT, p. 108; ITC, p. 30.
30. CCT, p. 108; ITC, p. 30.
31. ITC, p. 31.
32. ITC, p. 30.
33. CCT, p. 288; ITC, p. 33.
34. CCT, p. 107; ITC, p. 55.
35. CCT, p. 88; ITC, p. 35.
36. CCT, p. 157; ITC, p. 55, p. 58.
37. CCT, p. 154; ITC, p. 56, p. 58.
38. CCT, p. 154; ITC, p. 56, p. 58.
39. CCT, p. 154; ITC, p. 55, pp. 60-1.
40. ICT, p. 22.